

א. בתוס' ישנים מבואר שמצוה זו של קריאת שם – מדאורייתא, ובגבורת ארי נטה מדבריהם.
ב. מדברי המנחת-חינוך (רפה, ד; רצג, ג) מבואר שההגדרה הריהי פעולת הקדש של האדם ולכן המגדיל על שעיר בעל-מום לוקה משום לאו דהקדשת בעלי-מומין למזבח [והלא יש כאן מעשה]. וכן אסור להגדיל על מחוסר-זמן. [וכן יתכן לחקור לפי זה שתועיל שאלה על הגורל כשם שמועילה שאלה בהקדש]. ואולם החזון-איש (תמורה לא, ה) כתב להוכיח שהגדרה אינה אלא בירור ולא מעשה הקדשה.
ויש מי שכתב לתלות שאלה זו במחלוקת התנאים האם הגדרה מעכבת אם לאו (ע' בשו"ת דובב מישרים ח"ג קד).

דף מא

סח. א. כיצד מתפרשות קני קרבן העוף, איזו פרידה חטאת ואיזו עולה?
ב. מצורע עני או מטמא מקדש עני – האם יוצאים ידי חובתם בקרבן עשיר, וכן להפך – האם עשיר יוצא בקרבן עני?
ג. מטמא מקדש עני שהפריש מעות לקנו והעשיר – האם מוסיף על דמי חטאתו ועולתו שהפריש, או חייב להפריש מחדש? ומה הדין כשלקח עופות לחובתו והעשיר?
א. אמר רב חסדא: אין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים, שלקח זו לשם עולה וזו לשם חטאת, או בעשיית כהן – כשלא פרשו הבעלים בשעת לקיחה (ולקחה שתי תרים אחד לעלה ואחד לחטאת); ועשה אתם הכהן אחד חטאת והאחד עלה... – או בלקיחה או בעשייה. רב שימי בר אשי. אבל בין לקיחה לעשייה אין קריאת השם קובעתן ואף אם קרא שם יכול הכהן לשנותן ולעשות החטאת עולה.
משמע בגמרא שבכלל 'לקיחה' – כאשר לקח מתוך המעות פרידה אחת לחטאת / לעולה, ממילא נקבעו שאר המעות לקרבן האחר.
א. משמע בגמרא שכשם שהקנים מתפרשות בשעת לקיחת הבעלים, כך הדין כשהפריש משלו ובשעת ההפרשה מפרש זו לחטאת וזו לעולה (עפ"י רש"י ורגמ"ה כאן ובכריתות כה, כמ"כ בלקוטי הלכות ובגליונות קה"י. וע' גם בשפת אמת בשני המקומות).
ואולם ברמב"ם (פסוה"מ ה, יא) משמע שאמירתו בשעת הפרשה אינה קובעת אלא בשעת לקיחה ממש. יתכן שהיתה לו גרסה אחרת בגמרא. ע' שטמ"ק בכריתות ולקוטי הלכות שם; שפת אמת כאן.
ב. כדין הקנים כך דין נזיר המחויב חטאת עולה ושלמים. וכן כל אדם שחייב עולה וחטאת והפריש מעות לחובותיו ובא לפרש, אין הקרבנות מתפרשים אלא בלקיחה או בעשייה – שלמדים הכל מקנים (עפ"י ראשונים). ואילו המאירי מצדד שאין הדברים אמורים בקרבנות בהמה, שלא נאמרה בהם 'לקיחה' ו'עשייה' (וע"ז בחדושים ובאורים).
אין הקנים [ולא שאר קרבנות] מתפרשות על ידי גורל (ועשהו חטאת – לזה ולא לאחר. עתוס'. ואם הגדיל – יכול לשנות. מאירי).

ב. מצורע עני שהפריש קרבן עשיר – יצא (תורה' – תורה אחת לכולם).
א. רשאי לעשות כן לכתחילה, ותבוא עליו ברכה (ר"ש ורא"ש סוף נגעים).
ב. נראה לכאורה שהוא הדין לשאר חייבי קרבן-עולה-ויורד. וכן משמע ברמב"ם (שגגות י, ג).
ואולם בספר החינוך (קכג) כתב שלא יצא (ע' בהסבר שיטתו בשפת אמת כאן ובחדושי חתם סופר שבת קלב).

מצורע עשיר שהביא קרבן עני – לא יצא. ואילו במטמא-מקדש (או שאר מחויבי קרבן-עולה-ויורד. עפ"י ראשונים) עשיר שהביא קרבן עני – נחלקו אמוראים בדעת רבי הושעיא; לדברי רבי אלעזר לא יצא ולדברי רבי חגא יצא. (במצורע הכל מודים שלא יצא לפי שנאמר בו זאת. וסובר רבי חגא שאין ללמוד ממנו לאחרים לפי שנאמר בו הוא למעט. ע"ע מש"ח ויקרא ה, ג ד"ה בכל).

א. הרמב"ם (שגגות י, ג) פסק, מטמא מקדש עשיר שהביא קרבן עני – לא יצא. משמע בגמרא שעשיר שהפריש קרבן עני ופירש זה לחטאת וזה לעולה, למאן דאמר עשיר שהביא קרבן עני לא יצא, לא חלה קביעותו מאחר ואין קרבן עני ראוי לו אף בדיעבד. ולא נמצא דין זה ברמב"ם – אולי משום שפשוט הוא (עפ"י לקוטי הלכות למסכת כריתות). ולמאן דאמר עשיר שהביא קרבן עני יצא, מבואר בגמרא שעני שהעשיר ואחר כך לקח עוף לחטאת – חלה הפרשתו, והמעות שבידו נקבעו לעולה. ובתוס' ישנים מבואר שהוא הדין לעשיר מעיקרא שלקח או הפריש מעות לחטאת – שאר המעות נקבעו בעולה. ובספר שפת אמת תמה על כך, כיצד יחול שם עולה עליהן הלא אינו מחויב בה כלל.

ג. מטמא מקדש עני שהפריש מעות לקנו ואחר כך העשיר וכבר פירש אלו מעות לחטאת ואלו לעולה – מוסיף מעות מביתו על דמי חטאת ומביא חובתו בהמה. ואילו דמי העולה ילכו לנדבה (שאי אפשר לשנותן לחטאת. והרי עתה אינו מחויב עולה אלא כבשה לחטאת בלבד). אם המעות סתומים, שלא פירש חטאת ועולה – משתמש בכל המעות לחטאת ויוסיף עליהן מביתו להביא בהמה. ודוקא אם הפריש מעות בסתם אבל אמר 'לקרבנותי', הרי חל על מקצתן שם עולה גם כן ולכשיעשיר לא יוכל להביא מכולן חטאת בהמה (עפ"י תוס' נויר כה:). לקח עוף לחטאת והעשיר, הואיל ואין פדיון לעופות – ילך העוף למיתה. לקח עוף לעולה והעשיר – העולה קריבה לנדבה (נדבת ציבור או נדבת יחיד. ע' בשני תירוצי התוס'), ויוסיף על דמי חטאתו ויקח בהם בהמה.

ט. מה היו מעשי הכהן לאחר ההגדרה על שני השעירים?

לאחר שנתן הכהן גורלות על השעירים, קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח והעמידו כנגד בית שילוחו (– שער שיוציאוהו בו), ולנשחט היה קושר כנגד בית שחיטתו – כדי שלא יתערבו זה בזה ולא באחרים.

א. מסתבר שגם לפי מסקנת הגמרא שקושר לשון לשעיר הנשחט, המשנה כוללת בלשונה גם העמדתו כנגד בית שחיטתו [כי במה שונה משעיר המשתלח שמעמידו כנגד בית שילוחו]. וכן צדד בגבורת-ארי עפ"י פרש"י להלן טו.

ב. הרמב"ם בהלכותיו לא פירש קשירה לשעיר הפנימי אלא העתיק המשנה כלשונה. ותמה על כך הכסף-משנה הל' עיוהכ"פ ג, ד. וכן נראה שנקט הפייט דברי המשנה כפשוטה, שמעמיד את הנשחט כנגד בית שחיטתו. וכבר תמה הרא"ש (בסדר עבודת יוהכ"פ) על כך, וכ"ה בבית-יוסף או"ח תרכא ד"ה אף. וראה ב'אמרי מבשר' (לר"צ זשקובסקי) על התורא"ש אות נא).

בא לו אצל פרו שנית וסומך שתי ידיו עליו ומתודה בשם עליו ועל ביתו ועל בית אהרן.

דפים מא – מב

שכו

ע. לאלו דברים בתורה נצרכות לשונות של שני תולעת? מה היו משמשות אותן לשונות ומהו שיעורן?